

Environmentálna výchova 5. ročník

Charakteristika predmetu

Environmentálna výchova vedie k pochopeniu komplexnosti a zložitosti vzťahov človeka a životného prostredia vrátane všetkých rastlinných a živočíšnych organizmov. Hlavnou úlohou jej vyučovania na základnej škole je poskytnúť žiakom vedomosti vo vzájomných vzťahoch a súvislostiach a aplikovať ich do bežného života. Tým, že podávame žiakom poznatky globálnym prístupom, vedieme ich minimálne v základných bodoch k pochopeniu prepojenosti sveta.

Environmentálna výchova učí žiakov pozorovať, citlivo vnímať, rozumne konať, hodnotiť dôsledky chovania ľudí, hľadať východiská a riešenia problémov a spôsoby ovplyvňovania ich životného prostredia. Žiaci by mali získať predstavu nie len o tom, aké životné prostredie je, ale tiež to, aké by mohlo byť.

Environmentálna výchova vychádza svojou podstatou z environmentalistiky ako vedy o životnom prostredí. Environmentalistika ako interdisciplinárna veda čerpá poznatky z ekológie, skúma mechanizmy pôsobenia človeka na ekosystémy a zaoberá sa prevenciou znečisťovania životného prostredia, nápravou vzniknutých škôd a prevenciou nežiaducich zásahov. Pod jej činnosť spadajú činnosti ochrany prírody, monitoring zložiek prostredia, využívanie prírodných zdrojov, nakladanie so zdrojmi energií, starostlivosť o ľudské zdravie a pod.

V praktickom pedagogickom pôsobení ide o dosiahnutie vyváženého súladu nevyhnutných odborných ekologických poznatkov s citovými a zmyslovými zážitkami, ktoré pomáhajú nájsť lásku k prírode, úctu ku všetkému živému a zvyšovať úroveň medziľudských vzťahov. Cieľom ekologického pôsobenia je nie len človek ekologicky gramotný, ale i aktívne prejavujúci sa a obhajujúci svoje nesebecké občianske postoje v prospech prírody a ľudského života na Zemi.

ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie	
Názov predmetu:	Environmentálna výchova
Ročník:	piaty
Časová dotácia:	1 h týždenne/33 h ročne
ŠVP:	0 h
ŠkVP:	1 h
Vyučovací jazyk:	slovenský

Učebné osnovy

Ciele predmetu environmentálna výchova

Cieľom environmentálnej výchovy žiakov základnej školy je formovať a rozvíjať také osobnostné kvality, ktoré ich urobia schopnými chrániť a zlepšovať životné prostredie. Environmentálna výchova má poskytnúť žiakom vedomosti a zručnosti na pochopenie javov a vzťahov v životnom prostredí, na riešenie problémov, ktoré súvisia so starostlivosťou o životné prostredie, s jeho ochranou a skvalitňovaním.

Hlavným cieľom environmentálnej výchovy na našej škole je naučiť žiakov poznať dôsledky svojej činnosti na životné prostredie, vytvárať hodnotovú orientáciu a postoje, ktoré sú v prospech životného prostredia. Dôležité je vzdelávanie k trvalo udržateľnému rozvoju osobnosti, zamerané hlavne na zdravé potraviny, trvalo udržateľnú energiu, čistú vodu, bezpečnú a zdravú dopravu, zvýšenie povedomia v oblasti separácie odpadov, ich následnej recyklácie a zhodnocovania.

Čo sa týka obsahu environmentálnej výchovy, prechádza od ochrany prírody k trvalo udržateľnému rozvoju. Dochádza od pasívnych metód ochrany prírody k aktívnym. Environmentálna výchova a vzdelávanie je náročný a zložitý celospoločenský proces, ktorý patrí do oblasti celoživotného vzdelávania. V systéme vzdelávania sa poznatky o životnom prostredí a jeho ekologických základoch budú sprístupňovať postupne, systémovo so zameraním na ciele:

v oblasti vedomostí, zručností a schopností

- schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím na základe poznania zákonov, ktorými sa riadi život na Zemi,
- poznať a chápať súvislosti medzi vývojom ľudskej populácie a vzťahom k prostrediu v rôznych oblastiach sveta,
- schopnosť pochopiť súvislosti medzi lokálnymi a globálnymi problémami a vlastnú zodpovednosť vo vzťahu k prostrediu,
- poskytovať vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré sú nevyhnutné pre každodenné konanie a postoje človeka k životnému prostrediu,
- rozvíjať spoluprácu v pri ochrane a tvorbe životného prostredia na miestnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni,
- pochopiť sociálne a kultúrne vplyvy, ktoré determinujú ľudské hodnoty a správanie, vedomie individuálnej zodpovednosti za vzťah človeka k prostrediu ako spotrebiteľa a výrobcu,

- vedieť hodnotiť objektivnosť a závažnosť informácií o stave životného prostredia a komunikovať o nich, racionálne ich obhajovať a zdôvodňovať svoje názory a stanoviská,
- schopnosť využívať informačné a komunikačné technológie a prostriedky pri získavaní a spracúvaní informácií, ako aj prezentácii vlastnej práce

v oblasti postojov a hodnôt

- vnímať život ako najvyššiu hodnotu,
- pochopiť význam udržateľného rozvoja ako pozitívnej perspektívy ďalšieho vývoja ľudskej spoločnosti,
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k živým organizmom a ich prostrediu
- podporovať aktívny prístup k tvorbe a ochrane životného prostredia prostredníctvom praktickej výučby,
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k zdravému životnému štýlu a k vnímaniu estetických hodnôt prostredia,
- schopnosť vnímať a citlivo pristupovať k prírode a prírodnému a kultúrnemu dedičstvu,
- prehĺbovať, rozvíjať a upevňovať hodnotový systém v prospech konania k životnému prostrediu,
- rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine, deliť si úlohy, niesť zodpovednosť.

Kľúčové kompetencie

Environmentálne aktivity rozvíjajú tieto kľúčové postoje a kompetencie žiakov:

- vytvoriť si pozitívny vzťah ku prírode a životnému prostrediu a aktívne sa podieľať na ich ochrane,
- uplatňovať estetické a ekologické hľadiská pri pretváraní životného prostredia,
- podieľať sa na ochrane kultúrnych a historických hodnôt,
- mať základné sociálne návyky potrebné na styk s ľuďmi a prakticky uplatňovať pri styku s ľuďmi spoločensky uznávané normy,
- v praxi uplatňovať humanitné zásady vzťahov medzi ľuďmi a ekologické zásady vo vzťahu k životnému prostrediu.
- vytvárať si predpoklady pre estetické vnímanie prírody,
- uplatňovať estetické a ekologické hľadiská pri pretváraní životného prostredia,
- uvedomovať si význam telesného a pohybové zdokonaľovania, vnímať krásu pohybu, prostredia a ľudských vzťahov.
- chápať princípy fungovania demokratickej spoločnosti a postupy, ako sa občan môže aktívne zapojiť do politického rozhodovania a ovplyvňovať verejné záležitosti na rôznych úrovniach (štát – región – obec),
- uvedomovať si svoju národnú príslušnosť a svoje ľudské práva
- mať ochotu rešpektovať práva a názory iných ľudí,
- vytvárať si vlastné filozofické a etické názory ako základ na sústavnejšiu a dokonalejšiu orientáciu pri posudzovaní a hodnotení javov ľudského a občianskeho života.

Učebný plán

Predmet environmentálna výchova sa v 5. ročníku vyučuje s časovou dotáciou 1 vyučovacia hodina/ týždeň, 33 vyučovacích hodín/ školský rok.

Učebné osnovy

Učivo environmentálnej výchovy je rozdelené do týchto tematických celkov:

Úvod do environmentálnej výchovy	7 h
Voda	4 h
Vzduch	6 h
Rastlinstvo	8 h
Detektív v prírode	4 h
Život zvierat	<u>5 h</u>
	33h

Obsahový štandard

I. tematický celok

- ekologické desatoro
- základné pojmy (ekológia, environmentálna výchova, životné prostredie, ekosystém, príroda a pod.)
- eko dni na Slovensku i vo svete, Deň Zeme, Deň vody, ...
- ekologické a environmentálne združenia, ich činnosť a význam (SAŽP, Greenpeace, VLK, národné parky.
- živá a neživá príroda
- zložky životného prostredia

II. tematický celok

- voda ako zložka ŽP, množstvo vody na Zemi, rozdelenie vody, význam vody, voda ako vzácny prírodný zdroj
- vodné útvary na Slovensku . nádrže, jazerá, plesá, znečisťovanie vody, podiel človeka na jej znečisťovaní, hlavné zdroje znečistenia
- význam vody pre život, hospodárenie a šetrenie s vodou

III. tematický celok

- vzduch ako zložka ŽP, zloženie vzduchu
- znečisťovanie ovzdušia vplyvom človeka, látky znečisťujúce ovzdušie, zdroje znečistenia, podiel dopravy na znečistení ovzdušia, výrub dažďových pralesov a dôsledky v atmosfére
- znižovanie množstva nečistôt v ovzduší, ochrana ovzdušia

IV. tematický celok

- les, význam lesa, funkcie lesa, lesné spoločenstvo
- rastliny a živočíchy žijúce v lese, lesy v našom regióne, rastliny a živočíchy v regióne
- NP Poloniny, jeho vznik a význam
- ťažba dreva, odlesňovanie, následky odlesňovania, erózia pôdy, povodne

V. tematický celok

- odtlačky nôh známych druhov živočíchov
- svetelné a zvukové signály živočíchov, dorozumievanie sa živočíchov
- stavby živočíchov spôsob ich vzniku, druhy stavieb, hniezda, nory, mraveniská

VI. tematický celok

- život zvierat – tvorba ppt prezentácií o spôsobe života zvoleného druhu živočícha
- chránené živočíchy na Slovensku – výber a spracovanie vybraného chráneného živočícha formou ppt prezentácie
- písmenkový kvíz o ekológii
- Záverečné zhrnutie a opakovanie učiva
- Zhodnotenie práce žiakov

Výkonový štandard

I. tematický celok

- spoločne vypracovať a osvojiť si ekologické desatoro, základné princípy ekologického správania sa v živote, doma i škole
- poznať základné pojmy z ekológie a environmentálnej výchovy
- poznať základné svetové i slovenské eko dni, kedy sa oslavujú
- vymenovať rôzne združenia a inštitúcie zaoberajúce sa problematikou ochrany a tvorby životného prostredia, VLK, Greenpeace, SAŽP, národné parky,
- charakterizovať zložky ŽP, rozlíšiť živú a neživú prírodu

II. tematický celok

- charakterizovať vodu ako zložku ŽP, poznať jej množstvo na Zemi, poznať zloženie, rozdelenie a význam vody
- popísať hlavné zdroje znečisťovania vody
- uviesť hlavné ľudské činnosti podieľajúce sa na znečisťovaní povrchových a podzemných vôd
- rozlíšiť vodné útvary na Slovensku, vedieť lokalizovať najvýznamnejšie z nich na mape Slovenska
- poukázať na vzácnosť vody, potrebu ochrany jej čistoty, uvedomiť si hrozbu nedostatku pitnej vody
- navrhnúť spôsoby ochrany čistoty vody, spôsoby hospodárenia a šetrenia vodou v domácnosti i v škole

III. tematický celok

- charakterizovať vzduch ako zložku ŽP, poznať zloženie vzduchu a látky znečisťujúce vzduch, poznať zdroje znečisťujúce ovzdušie
- vymenovať a popísať negatívne činnosti človeka spôsobujúce znečisťovanie ovzdušia
- popísať vplyv dopravy na znečistenie ovzdušia
- poznať dôsledky výrubu dažďových pralesov a narúšanie ekologickej rovnováhy Zeme
- navrhnúť spôsob ochrany čistoty ovzdušia

IV. tematický celok

- charakterizovať les ako ekosystém, uviesť funkcie lesa, význam lesa, popísať lesné spoločenstvo
- vymenovať základné rastliny a živočíchy žijúce v lese, poznať vzťahy medzi nimi
- poznať niekoľko rastlinných a živočíšnych druhov žijúcich v lesoch nášho regiónu
- charakterizovať NP Poloniny, uviesť rok jeho vzniku, význam NP
- uviesť negatívne dôsledky ťažby dreva v chránených územiach
- poznať dopady odlesňovania na ŽP, uviesť súvislosti medzi odlesňovaním, zvetrávaním pôdy a povodňami
- uviesť viacero spôsobov aktívnej ochrany lesa

V. tematický celok

- určiť niekoľko vybraných odtlačkov stôp, stavieb, svetelných a zvukových signálov živočíchov, charakterizovať aspoň dva odtlačky, dve stavby, svetelné a zvukové signály
- popísať základné spôsoby dorozumievania sa živočíchov

VI. tematický celok

- spracovať PPT prezentáciu v rozsahu 5 snímok na tému spôsob života vybraného druhu živočícha
- spracovať PPT prezentáciu v rozsahu 5 snímok na tému Chránené živočíchy žijúce na východnom Slovensku
- správne priradiť poznatky a osvojené pojmy z oblasti environmentálnej výchovy

Prierezové témy

Prierezové témy sa prelínajú učivom všetkých vzdelávacích oblastí. Výber spôsobu a času realizácie prierezovej témy je v kompetencii učiteľa. Do vyučovania predmetu environmentálna výchova sú zaradené prierezové témy:

- Dopravná výchova - výchova k bezpečnosti v cestnej premávke
- Mediálna výchova
- Multikultúrna výchova
- Ochrana života a zdravia
- Čitateľská gramotnosť
- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra
- Tvorba projektu a prezentačné zručnosti

Metódy a formy

Vhodne zvolenými metódami a formami práce pedagóg vzbudzuje záujem žiaka o učenie sa, získavanie vedomostí, zručností a návykov, uľahčuje vyučovací proces a robí ho efektívnejším. Počas vyučovacej hodiny sa tieto metódy, formy a prostriedky budú vo vzájomnom prepojení obmieňať tak, aby bol čo najlepšie dosiahnutý cieľ vyučovacej hodiny v nadväznosti na charakter obsahu učiva, znalosti žiakov, konkrétnu situáciu a pod.

Zo širokej škály metód a foriem práce budú použité:

- **Motivačné** - metódy, ktorými učiteľ usmerňuje záujem žiaka
 - vstupné - motivačný rozhovor a pod.
 - priebežné - motivačný rozhovor, rozprávanie, demonštrácia, aktualizácia obsahu, uvádzanie príkladov z praxe, ilustrovanie, aktivity, podnecovanie žiakovej pozornosti
- **Expozičné** - prednáška, rozprávanie, opis, vysvetľovanie, demonštračné metódy, pozorovanie javov, audio a video animácie, metódy s použitím IKT, manipulačné, pracovné metódy, hra, ilustrácia, metódy samostatnej práce, problémové metódy, metódy heuristického charakteru
- **Fixačné** - ústne i písomné opakovanie, rozhovor, beseda, seminár, exkurzia, dramatizácia, domáce úlohy, nácvik zručností
- **Diagnostické a klasifikačné** - klasické didaktické diagnostické metódy, písomné a ústne skúšanie, didaktické testy, referát, systematické pozorovanie prejavov žiaka, pozorovanie žiaka v náročných, dôležitých situáciách, rozbor prác žiakov, exploračné metódy, problémové úlohy

Učebné zdroje

Zdroje informácií plniace obsah environmentálnej výchovy tvorí bibliografická odborná literatúra, brožúrky, správy, zákony a pod. Dôležitým zdrojom informácií sú internetové servery relevantných odborných úradov, agentúr financovaných zo štátneho rozpočtu, Národných parkov a chránených prírodných rezervácií, univerzít, neziskových organizácií, občianskych združení, obcí atď. Z veľkého množstva možno uviesť napr.: Ústava SR, Zákon O ochrane prírody a krajiny, SAŽP, Univerzita Mateja Bela, NP Poloniny, Greenpeace, VLK, CHKO Vihorlat.

Pri čerpaní informácií nemožno nespomenúť samotné životné prostredie ako nevyčerpatel'ný zdroj námetov a príkladov, ktoré uľahčujú pochopenie, absorbovanie a fixáciu preberaného učiva.

Hodnotenie predmetu

Predmet environmentálna výchova v piatom ročníku nehodnotíme známku. V zmysle metodických pokynov na klasifikáciu žiakov sa na vysvedčení a v katalógovom liste uvádza „absolvoval – neabsolvoval“.